

Uf. C. 2071

N°. 2071

C. 2071.

goc

HONSDOLHEID.

BESCHOUWING VAN ARTIKEL I VAN HET HERZIENE
WETSONTWERP VAN 30 JANUARI 1875.

(VOORZIENING TEGEN HONSDOLHEID.)

DOOR

MR. J. E. C. VAN MANEN,

Secretaris der 's Gravenhaagsche Vereeniging tot Bescherming van Dieren.

AAN DE LEDEN DER STATEN-GENERAAL

AANGEBODEN

DOOR EENIGE

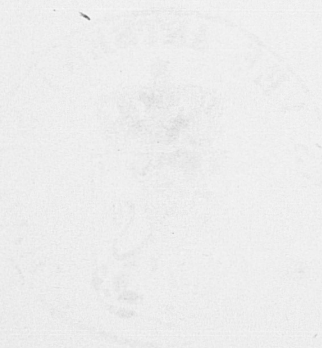
Nederlandsche Vereenigingen tot Bescherming van Dieren.

TWEEDE DRUK

PRIJS 25 CENT.

'S GRAVENHAGE. — H. L. SMITS.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3088 052 4

C no 2071

HONDSVOLHEID

BESCHOUWING VAN ARTIKEL I VAN HET HERZIENE
WETSONTWERP VAN 30 JANUARI 1875.

(VOORZIENING TEGEN HONDSVOLHEID)

DOOR

MR. J. E. C. VAN MANEN,

Secretaris der 's Gravenhaagsche Vereeniging tot Bescherming van Dieren.

AAN DE LEDEN DER STATEN-GENERAAL

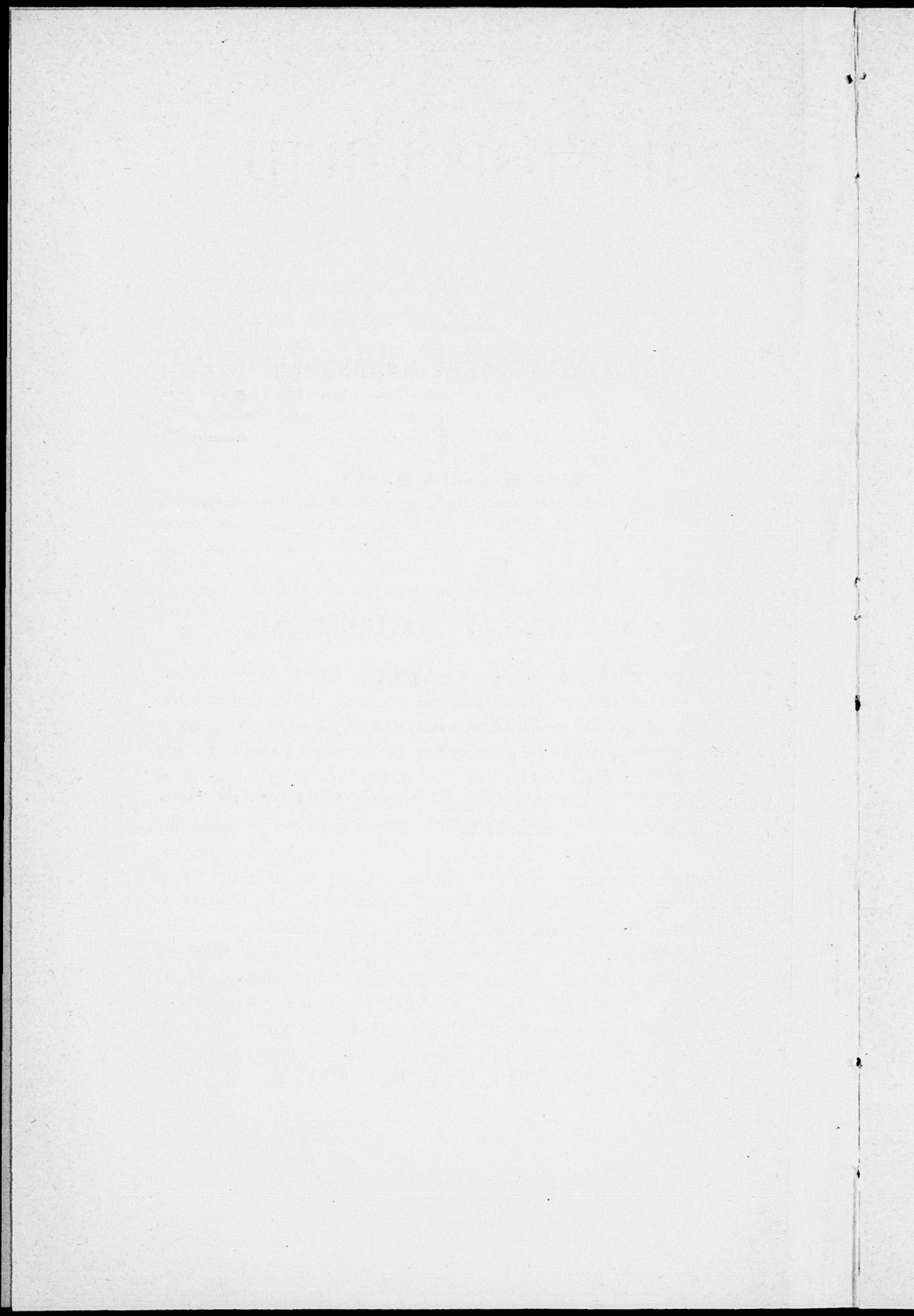
AANGEBODEN

DOOR EENIGE

Nederlandsche Vereenigingen tot Bescherming van Dieren.

T W E E D E D R U K .

'S GRAVENHAGE. — H. L. SMITS.

Volgens genomen proeven wordt de voortplanting van het geluid in concertzalen gewijzigd door het spannen van draden, die den voortgang der luchttrillingen beletten; het spannen van draden in een geopend raam vermindert om dezelfde reden den tocht, en de tuinman, die het jeugdig groen tegen de nachtvorsten wil beveiligen, spreidt over zijn akkers eenige rijsjes (dunne takjes) uit en de koude lucht wordt belet om tot op den grond door te dringen.

De hond snakt, bij eenige vermoeyenis, naar versche lucht en met geopenden bek ademt hij die met volle teugen in. Hoe komt het dan dat de mannen der wetenschap hun stem niet doen hooren tegen de aangekondigde wet tegen honds-dolheid, waar het bewezen is dat een muilkorf van metalen vlechtwerk alle luchtverversching onmogelijk maakt en de hond gevaar loopt van door benaauwdheid dol te worden? B.

In het vorige jaar hebben de dagbladen hier te lande opmerkelijk veel gevallen van honds-dolheid vermeld, en in den laatsten tijd zijn dergelijke berichten eer toe- dan afgenomen. Nergens is echter geconstateerd, dat, de laatste jaren dooreengerekend, het aantal menschelijke slachtoffers van dolle honden geklommen of klimmende is. Een sterfgeval tengevolge van honds-dolheid behoort hier te lande tot de zeldzaamheden. Reeds hieruit mag men met grond de gevolgtrekking maken, dat de dolle-honds-berichten doorgaands evenveel geloof verdienen als een aantal andere verzinsels door dagbladen medegedeeld. Doch er bestaat voor eerstgenoemden eene gereede aanleiding in het feit, dat zwervende en onbeheerde honden waarop jacht wordt gemaakt, door angst en vertwijfeling gedreven, zich in den regel als dol aanstellen, voortijlen, van zich afbijten, enz.; ook honden op den openbaren weg door stuipen aangetast, worden gewoonlijk door het publiek als dol aangemerkt. Een en ander geeft aan meer vlugge dan nauwkeurige dagbladcorrespondenten berichten in de pen, waardoor

hondsdolheidgeruchten letterlijk aan de orde van den dag komen.

Dat zich evenwel nu en dan een geval van hondsdolheid voordoet, is een onloochenbaar feit. En dat het nemen van gestrenge maatregelen tegen deze veeziekte (vooral dewijl zij op den mensch overgebracht, steeds den dood na zich sleept) van zeer hoog belang is — wie zal het niet erkennen? Wie zal niet een daartoe strekkend wetsontwerp toejuichen, — indien de voorzieningsmaatregelen door een dusdanig wetsontwerp voorgesteld, inderdaad dien naam verdienen?

Alvorens aan te toonen in hoe verre dit laatste al of niet gezegd kan worden van het gewijzigde wetsontwerp van 30 Januari jl., zij ons veroorloofd eenige woorden over de hondsdolheid zelve te spreken. Wij ontleenen die aan het onlangs verschenen werk: *Ueber die Wuthkrankheit bei den Thieren, nach eigenen Beobachtungen und Versuchen*, van prof. Hertwig, een der voornaamste, zoo niet de voornaamste der thans levende Deutsche autoriteiten op vecartsenijkundig gebied.

Wij vertalen:

„Hondsdolheid (Rabies Canina) is sedert 2000 jaar bekend, doch eerst sedert het einde der vorige eeuw leggen deskundigen zich ernstig toe op het ontdekken van de ware oorzaak, de vaste verschijnselen en den hoofdzetel van deze ziekte. De resultaten van hunne navorschingen zijn nog zeer onbevredigend. Want tot op heden is de oorzaak van hondsdolheid, wanneer die niet ten gevolge van den beet van een dol dier ontstaat, ten eenenmale onbekend; vaste, zich bij elken patient voordoende verschijnselen der ziekte zijn niet met zekerheid op te geven en de zetel der dolheid, d. i. het daaronder meest lijdend lichaamsdeel, is het tot nog toe evenmin.

Onder het weinige, waaromtrent men betrekkelijk deze ziekte tot zekerheid is gekomen, behoort:

I. Watervrees (hydrophobia) bestaat niet bij dolle dieren, wel — bij de meesten althans — onmacht om te slikken door gezwollenheid van het strottenhoofd.

II. Niet enkel het tergen, aanhitsen en gewelddadig mishandelen kan plotseling dolheid bij een hond doen uitbreken; ook het aanhoudend misbruiken, kwellen en lijden veroorzaken kan deze ziekte teweegbrengen. Slechts honden en zeer zelden katten worden

spontaan (uit zich zelve) dol *). Andere dieren worden het alleen ten gevolge van den beet van een dol dier.

III. Voor zoover hondsdelheid niet door mishandeling of onbekende oorzaken plotseling ontstaat, behoort zij onder die veeziekten, welke met tusschenpoozen van somtijds vele jaren op verschillende plaatsen uitgangspunten nemen, zich vandaar uitbreiden onder de dieren, die er aanleg toe bezitten; tot haar toppunt gekomen een tijdlang stationnair blijven; dan afnemen en, enkele gevallen steeds uitgezonderd, verdwijnen, om later weder denzelfden loop te volgen.

IV. In de voorlaatste periode der ziekte trachten alle dolle honden te bijten; menschen en dieren door hen gebeten, worden dol, indien zij er aanleg toe bezitten en het speeksel van het dolle beest onder hunne huid is geraakt. Elke dolle hond geeft alzoo groote uitbreiding aan het kwaad.

V. Gepaard met de meest onderscheiden verschijnselen, is de gewone loop der ziekte (als zij niet plotseling uitbreekt) deze: de hond wordt lusteloos, onrustig en verliest allen eetlust; enkele dagen later tracht hij zich in donkere hoeken te verschuilen, doch zonder er rust te vinden; hij kauwt stroo, hout en dergelijken en slikt ze somtijds in, hoewel hij voedsel weigert; zijn stemgeluid ondergaat merkbare verandering; hij verdwijnt, d. w. z. hij loopt weg. De ziekte neemt nu den vorm aan van woedende of van stille dolheid. In het eerste geval ijlt de hond weldra als een razende voort, valt elk levend schepsel aan en bijt hevig, totdat hij eenige dagen later onder vreeselijke stuipen sterft. Is de hond stil dol, dan sluipt

*) Als eene der voornaamste oorzaken van het spontaan dol worden der honden noemt het tijdschrift *Recueil de Médecine Vétérinaire en France* van voorleden jaar: het niet kunnen voldoen aan hunne natuurlijke voortplantingsdrift; gen. *Recueil* staaft zijne uitspraak door eene reeks van voorbeelden. Het tijdschrift *Les Mondes* van Moigno haalt in zijne aflevering van 12 Maart 1874 op bladz. 511 een alleszins overtuigend voorbeeld aan ten bewijze, dat de meening van *Recueil* enz. — welke trouwens door de kundigste veeartsen van alle landen wordt gedeeld — op goede gronden rust. Houdt men nu in het oog, dat ook hier te lande de ongelukkige gewoonte in zwaag is om bij voorkeur de vrouwelijke jonge honden te verdrieken, dan is het niet twijfelachtig, dat gebrek aan gelegenheid om hunne voortplantingsdrift te bevredigen, ook in Nederland eene der voornaamste auleidingen tot spontane hondsdelheid is.

hij schuw langs velden en wegen, bijt als mensch of dier hem nabij komen, doch zoekt ze niet op en sterft door verlamming en uitputting, onder kenteekenen van zwaar lijden."

Eene gelijke beschouwing van hondsdolheid vindt men in de werken van Lafosse, Bouley, Vernois en Blatin; evenzoo in geschriften van den Engelschen veearts Fleming, den Duitschen veearts Sondermann en veel andere deskundigen.

Als voorbehoedmiddel tegen deze ziekte bevat het gewijzigde wetsontwerp van 30 Januari jl. de volgende bepaling:

ARTIKEL I.

*Honden, die zich buiten woningen of andere gebouwen, vaartuigen en afgesloten erven bevinden, moeten door de zorg van den eigenaar, houder of hoeder *) voorzien zijn van een behoorlijk bevestigden muilkorf, volgens een model, vast te stellen door Onzen minister van binnenlandsche zaken.*

Blijkbaar gaat dit voorschrift uit van het denkbeeld: als aan elken hond ten allen tijde het bijten belet wordt, kan geen dolle hond mensch of dier tot zijn slachtoffer maken. Doch het voorschrift verwezenlijkt dat denkbeeld niet, en wel om de eenvoudige reden, dat geene hersenschim te verwezenlijken is. En het is eene hersenschim de onderstelling, dat men door het muilbanden van zoogenaamd alle honden op den openbaren weg hondsdolheid voorkomt of den zeer enkelen waarlijk dollen honden het bijten belet. Want:

I. De gewone ziekteloop van niet plotseling uitbrekende honds-dolheid, hierboven volgens prof. Herting beschreven, brengt mede, (onverschillig of zij spontaan, dan wel door den beet van een dol dier is ontstaan) dat het kranke dier steelsgewijze zijne woning verlaat — vermoedelijk door benauwdheid gedreven — voordat zijne dolheid de periode der woede is ingetreden. En aangezien de onderstelling, dat eigenaars van honden dezen dieren als ze lusteloos zijn, hun eten weigeren, enz. binnenshuis een muilband zullen

*) Het woord "hoeder" geeft aanleiding om te gelooven, dat steller van dit artikel in de meening verkeert, dat de honden hier te lande evenals schapen en ganzen bij kudde "gehoed" worden.

aanleggen, ten eenenmale ongerijmd is, zal elke hond bij wien dolheid zich onder gewone, algemeene verschijnselen heeft ontwikkeld, immer ongemuilband op den openbaren weg worden aangetroffen in de gevaarlijke voorlaatste periode zijner ziekte — die van bijtwoede.

II. Wanneer hondsdolheid plotseling uitbreekt, geschiedt dit zowel binnen- als buitenshuis. In het eerste geval zijn de huisgenooten van een dollen hond niet in het minst tegen zijn beet beveiligd door den muilband dien hij buitenshuis draagt. Bovendien zullen hondensliefhebbers ongeneigd zijn om van een trouw huisdier bij een eersten beet 't ergst te onderstellen; men zal aan een oogenblik van slecht humeur denken, of gelooven dat de hond ten gevolge van terging heeft gebeten, zoodat de plotseling binnenshuis dol geworden hond ongemuilband reeds langs straten of wegen voortholt als men zijn verdwijnen bemerkt. In het tweede geval is het onomstootelijk waar, dat de ziekte den patient bij het uitbreken der woede tijdelijk eene zoozeer verhoogde zenuw- of spierkracht verleent, dat hij elken muilband, hoe ook samengesteld en bevestigd, afschuift, afkrabt of verplettert om onbelemmerd aan zijne bijt-zucht te voldoen. Trouwens, elk veearts weet dit. Wij citeeren alleen uit de *Annales de Médecine Vétérinaire en France* deze woorden van den veearts Louis Henry:

„Pour tous les praticiens c'est un fait d'observation journalière, que la muselière n'empêche pas le chien de mordre. Que maintenant l'animal devienne enragé, la première chose qu'il fera sera de briser cette muselière, de l'arracher; si elle offre quelque résistance, elle pourra alors être cause d'un accès furieux, pendant lequel le sujet se ruera sur tout ce qui se trouvera autour de lui. C'est donc une mesure dangereuse et illusoire”

Wij aarzelen niet op dezen tweeledigen grond te beweren, dat artikel I van het gewijzigde wetsontwerp van 30 Januari jl. volstrekt geen voorziening tegen hondsdolheid bevat — alzoo doelloos is *)

In onbepaalde veroordeeling van den muilband staan wij niet

*) Het eenige gevolg van dit artikel zal zijn vermindering van het aantal honden en opruiming van havelooze, onbeheerde honden: een resultaat dat voorzeker zeer wenschelijk is, doch door beter middel: hooge hondenbelasting nl. te verkrijgen is.

alleen, maar gesteund door het laatste congres van Duitsche veeartsen, gehouden te Würzburg op 19 Aug. jl., alwaar de leden, allen deskundigen en ten getale van ongeveer honderd, eenparig hebben verklaard:

„Muilkorven zijn evenmin eene bescherming tegen den beet van een dollen hond, als een middel om hondsdolheid te voorkomen; om welke reden zij den muilkorf onvoorwaardelijk verwerpen” *).

Eene gelijklopende veroordeeling van den muilkorf is reeds in 1868 uitgesproken in een rapport **) van de Brusselsche veeartsen, die destijds (hondsdolheid woedde toen buitengewoon hevig in België) door de Belgische Regeering geraadpleegd werden omtrent het nemen van voorzorgsmaatregelen tegen hondsdolheid. Als resumé van hun eenparig oordeel leest men blz. 22:

Le musèlement, considéré comme moyen de prévenir la propagation de la rage canine, est une mesure parfaitement inutile, puisque dans la pratique ordinaire des choses, il n'y a que les chiens inoffensifs auquel il s'applique et puisse s'appliquer.

In hetzelfde jaar, 1868, werd in Oostenrijk de wet ingetrokken welke een ieder verplichtte zijn hond op den openbaren weg gemuilband te houden, als hebbende veeljarige ondervinding bewezen, dat die wet niet als voorziening tegen hondsdolheid was aan te merken. In de plaats daarvan werd eene hooge Rijksbelasting op honden uitgeschreven en deze bestaat nog. Men mag dus onderstellen, dat Oostenrijk zich daar wel bij bevindt.

Het doellooze van den muilband bewijzen wij ten overvloede door het gewichtige feit:

Dat nooit ergens een waarlijk dolle hond gemuilband is aangetroffen.

*) Het congresbestuur heeft dit belangrijk besluit rechtstreeks ter kennis van de Regeering van het Duitsche Rijk gebracht.

**) *Au Conseil supérieur d'hygiène du Royaume de Belgique, rapport fait au nom d'une commission par le dr. Vleminckx.* Een ex. van dat rapport ons ten gevolge van welwillende bemoeiing afgestaan door het ministerie van Binnenlandsche Zaken in België is — alsmede eene gewichtige verklaring (zie A a n h a n g s e l) van dr. Sondermann, pres. van het boven aangehaalde congres van Duitsche veeartsen — aan het request toegevoegd, 't welk dezer dagen door de Haagsche vereeniging tot Bescherming van Dieren aan de Tweede Kamer is gericht. Wij zullen dat rapport meermalen citeeren.

Ware nu art. 1 van het wetsontwerp van 30 Januari jl. slechts doelloos, het zou der moeite niet waard zijn er zoolang bij stil te staan, doch het is meer en erger: het is wreed, gevaarlijk en willekeurig.

Wreed — omdat de hond voornamelijk door zijn bek ademt (zijne bijzonder kleine, nauwe neusgaten laten geen voldoende lucht door) en uitsluitend op zijn tong zweet. Kan hij nu den bek niet zoo wijd openen als hij zelf noodig voelt, dan verkeert hij bij elke inspanning: hard loopen, trekken, zelfs bij warm weder, in doorgaande benauwdheid, en is hij gedwongen den tong in den bek te houden, zoodat het zweet in plaats van langs zijn tong af te druppen door hem wordt ingeslikt, in zijne maag te recht komt en zijn bloed bederft. Wreed — omdat honden niet altijd geregeld te huis komen; loopen zij nu een halven of geheel den dag — soms langer — gemuilband, dan kunnen ze in al dien tijd hun dorst niet lesschen; want — en dit verdient aller aandacht — er bestaat geen muilband, muilkorf of hoe men 't onding gelieft te noemen, die én den hond belet te bijten én hem veroorlooft uit een ondiep voorwerp of uit een waterplas (menigmaal de eenige toevlucht voor dorstige honden) te drinken. Gewoonlijk kan de gemuilbande hond zelfs niet uit een emmer of diepen bak water lappen. Wreed — omdat honden, die ver van huis hun meester verloren hebben, dikwijls na dagen of weken zoekens den weg huiswaarts vinden; doch zijn deze dieren gemuilband, dan zijn zij onherroepelijk veroordeeld om van gebrek om te komen. Wreed — in een woord omdat het den honden, veelal zenuwachtige, geagiteerde dieren, een door niets te rechtvaardigen en met de natuur geheel strijdigen dwang oplegt, die hun immer veel, in sommige gevallen ondragelijk veel lijden veroorzaakt.

Gevaarlijk — omdat die dwang mishandeling is en mishandeling menigmaal gebleken is dolheid bij honden en katten in de hand te werken. Gevaarlijk — omdat storing der meest noodzakelijke levensprocessen: het voldoende ademhalen nl., de geregelde afscheiding van onbruikbare stoffen en het wederinvoeren van de laatste in het organisme, factoren zijn, die bij de spontane ontwikkeling van dolheid voorzeker eene groote rol spelen. Gevaarlijk — omdat de verdwaalde hond, die het spoor zijns meesters tracht weder te vinden en, gelukt hem dit na lange inspanning niet, den weg huiswaarts

zoekt, zoozeer verbijsterd is, dat hevige dorst en de onmogelijkheid om dien te lesschen onder zulke omstandigheden gereede aanleiding tot dolheid kan worden. Het spreekwoord „'t is om dol van te worden” doelt niet ten onrechte op zulken toestand.

Willekeurig — omdat het voorschrift, dat honden ten allen tijde op den openbaren weg gemuilband moeten zijn, zonder noodzaak (door het bovenstaande achten wij dit bewezen) ingrijpt in de vrije behandeling van een wettig eigendom — niet om dat eigendom als levend wezen de bescherming der wet te verzekeren waarop elk schepsel, dat der maatschappij nuttig is, aanspraak heeft, maar om dat wettig eigendom op verregaande wijze te kwellen. Wij schromen dan ook niet art. I van bedoeld wetsontwerp te brandmerken als een voorschrift om dieren te mishandelen. Andere staten beijveren zich om hunne wetten ter betuiging van het mishandelen van dieren te verbeteren en uit te breiden, de Nederlandsche Regering, die met zeldzame hardnekkigheid het uitvaardigen van strafbepalingen tegen het mishandelen van dieren blijft weigeren of verschuiven, toont het indienen van speciale wetten tot mishandeling van dieren meer geraden te achten.

Willekeurig — omdat de grond waarop de memorie van toelichting bedoeld voorschrift baseert, ten eenemale valsch is. Die grond is, zoo 't heet, „toenemend” gevaar van hondsdolheid. Maar de mem. v. toel. constateert, dat het *Verslag van geneeskundig staatstoezicht* over 1869 gewag maakt van twee sterfgevallen ten gevolge van hondsdolheid; dat over 1870 en 1871 insgelijks van twee; dat over 1872 vermeldt er drie en dat over 1873 één. In plaats van „toenemend” gevaar, bestaat er dus — de vijf laatste jaren dooreen gerekend — „stationnair” en wat het laatste jaar betreft, inderdaad „afnemend” gevaar. De mem. v. toel., inziende dat zij door hare cijfers juist het tegendeel bewijst van 't geen zij wenscht aan te toonen, voegt aan hare opgaven toe „dat er geen grond bestaat om aan te nemen, dat niet meer sterfgevallen ten gevolge van hondsdolheid hebben plaats gehad.” Maar dat gaat niet op. Een wetsontwerp en eene memorie van toelichting kunnen zich niet op een officieel verslag beroepen en tegelijk dat verslag onjuist verklaren. Doch al had in Nederland jaarlijks het dubbele getal sterfgevallen ten gevolge van hondsdolheid plaats, alzoo vier, dan nog steekt ons land in dit opzicht allergunstigst af bij andere Europeesche

staten. Volgens Boudin toch (zie *N. Rott. Ct.* van 4 Dec. 1874) sterven jaarlijks in Pruisen 196, in Frankrijk 162 en in Engeland 100 personen aan hondsdoelheid *). Het heeft zijne beteekenis dat uit die opgave blijkt, dat de gevreesde ziekte in Pruisen de meeste menschen ten grave sleept — in Pruisen, 't eenige land, waar de muilbandwet, een overblijfsel van middeleeuwsche onwetendheid op veeartsenijkundig gebied, is ingevoerd en tel quel gehandhaafd wordt, niettegenstaande de tegenkating van het publiek en het voortdurend protesteeren der veeartsen. **)

Er bestaat alzoo geen deugdelijke grond voor eene muilbandwet.

Maar er bestaat buiten en behalve het reeds aangevoerde nog een zeer deugdelijke grond waarop die wet afkeuring verdient. De uitzondering nl. die zij maakt ten gunste van herders- en jachthonden. De wetsontwerper gevoelt, dat die uitzondering noodzakelijk is — gevoelt hij niet tevens dat die noodzakelijkheid de ongegrondheid en onrechtvaardigheid der gansche muilbandwet

*) Dat cijfer komt ons enorm hoog voor; wij kunnen, 't spreekt van zelf, niet instaan voor de juistheid van een tweedehands citaat. In het meergenoemde rapport van Belgische veeartsen wordt, blz. 22, gezegd, dat in Frankrijk jaarlijks gemiddeld 22 personen aan hondsdoelheid sterven. Die opgaaf komt aannemelijker voor en stemt overeen met het resultaat van een onderzoek ingesteld door den bekenden Franschen geneesheer A. Tardieu, waaruit destijds bleek, dat in 1853 en 54 in Frankrijk, door stellig dollen honden 99 personen waren gebeten en dat 41 daarvan aan hondsdoelheid bezweken. Het oordeel van Tardieu over den muilband is. . . . «*que la muselière et la laisse — la muselière surtout — doivent être rangées parmi les entraves propres à concourir à la genèse de la dite maladie.*»

**) En dat protesteeren dagteekent niet van den laatsten tijd, zooals men ten onrechte zou kunnen opmaken uit de resolutie van het Würzburger congres van veeartsen, zie bladz. 8. Want in het rapport der Brusselsche veeartsen aan de Regeering van België ingeleverd leest men: «*L'opinion générale des médecins de l'école vétérinaire de Berlin est, que les différentes mesures administratives prises contre la propagation de la rage et notamment le musèlement des chiens ne sont pour rien dans la disparition de ce redoutable fléau qu'on a heureusement signalé depuis nombre d'années en Prusse*». En hiermede stemt overeen wat men elders in genoemd rapport leest: . . . *ne perdez pas de vue qu'au sein de l'Académie Impériale il a été démontré à toute évidence, que cette fameuse muselière Prusienne, ou plutôt Berlinoise, n'a pas répondu aux espérances qu'on y avait attachées.*»

helder doet uitkomen? Immers, loslopende honden zijn gevaarlijk, of ze zijn het niet. In de eerste dezer twee hypothesen zijn jacht- en herdershonden het evenzeer als waak- en huishonden en dan is eene uitzondering ten hunnen gunste eene ongerijmdheid, eene tekortkoming in maatregelen van openbare veiligheid. Te meer omdat de herdershond wellicht de gevaarlijkste van alle honden is, dewijl hij rechtstreeks of zijdelings afstamt van den wolfshond (eene zeer bijtzieke soort) en het geheele jaar van 's morgens tot 's avonds in het open veld of langs de wegen zijne functies waarneemt. En toch den herdershond tot den muilband te veroordeelen . . . de wetsontwerper begreep te recht, dát kon er niet door. Wat nu den jachthond aangaat — 't is boven allen twijfel verheven, dat, indien loslopende honden gevaarlijk zijn, het tevens rationeel is, dat heeren jachtliefhebbers hun tijdverdrijf, of althans de hulp van honden daarbij, ten offer brengen aan de voorkoming van „toenemende” hondsdoelheid. Zijn loslopende honden niet gevaarlijk — de exceptie ten gunste van herders- en jachthonden erkent stilzwijgend deze stelling — dan zijn waak- en huishonden het evenmin; terwijl aangespannen honden het in geen geval zijn, omdat deze in hun gareel als vastgeklonken liggen en iedereen ze vermijden kan. Dit laatste, het zij ter loops gezegd, is zeer aan te raden; want de arbeid, die van trekdieren gevorderd wordt, is zoozeer in strijd met den lichaamsbouw en den aard van den hond, dat trekhonden dientengevolge en ten gevolge van mishandeling en gebrek lijden meestal bijtziek van aard zijn.

De onmogelijkheid om eene muilbandwet behoorlijk te handhaven, mogen we niet stilzwijgend voorbijgaan. 't Is eene erkende waarheid, dat eene wet niet goed kan heeten, (zelfs niet wanneer eene uitnemende gedachte daaraan ten grondslag ligt) wanneer zij niet voor deugdelijke tenuitvoerlegging vatbaar is. Nu zullen in groote steden, vooral in den eersten tijd na het in werking treden der muilbandwet, zeker veel ongemuilbande honden, te midden van velerlei buurtgerucht, straatoploop en zoogenaamde standjes, worden opgepakt. Maar 't ligt in den aard der zaak dat de beau zèle der politie agenten in deze spoedig zal bekoelen. De ondervinding staaft deze vooronderstelling. Onlangs toch lazen wij in het *Handelsblad*: „Te Amsterdam bestaat werkelijk de verordening, dat loslopende honden niet anders dan gemuilband op straat mogen komen. X.

heeft dezer dagen eens nagegaan, hoe die bepaling hier ter stede wordt gehandhaafd. In den tijd van hoogstens 7 minuten bespeurde hij 67 honden, waaronder 3 gemuilband, 6 aan touw of ketting en niet minder dan 58 geheel vrij. Waartoe leidt dus de muilbandverordening? Eigenlijk tot vexatoire handelingen; want X. had veel moeite om eene bekeuring te ontgaan, toen het touw, waaraan zijn hond liep, brak en hij 't dier in eene drukke straat niet spoedig kon vatten. 'Terwijl hij met een politie agent daarover sprak, liepen hem nog 15 ongemuilbande honden voorbij, doch voor deze wetsovertreders scheen de politie agent blind."

En hoe zal, hoe moet het ten platten lande gaan? De politie wordt daar uitgeoefend door een of twee veldwachters per gemeente. Kan men nu vooronderstellen, dat deze hunne ambtsverplichtingen gedurig in den steek zullen laten om drijffachten op ongemuilbande honden te houden? Volstrekt niet. Maar dan kan men tevens voorspellen, dat een zeer aanzienlijk aantal honden ten platten lande onverhinderd zonder muilband zal blijven loopen. Voor zoover dus eene wet door hare onuitvoerbaarheid veroordeeld wordt, spreken ondervinding en gezond verstand het doodvonnis uit over artikel I van het wetsontwerp van 30 Januari jl.

De ontwerper van het besproken artikel schijnt de voetstappen van Pruisen te willen drukken. 't Schijnt hem evenwel onbekend, dat de muilbandwet daar te lande uitsluitend voor groote steden van kracht is; de honden in kleine steden en dorpen loopen 't gansche jaar ongemuilband. In Frankfort a/M geldt de muilbandverplichting van 1 Mei tot ultimo September. En — bewijzen kunnen wij het niet, voorspellen doen wij het op goeden grond — in Pruisen is de gehate muilbanddwang zijn einde nabij.

Ten slotte zij herinnerd aan de woorden van de memorie van toelichting: *Willekeurige of onnoodige beperking van vrijheid is ondragelijk*. Deze erkenning van Regeringswege uitgesproken, geeft ons de bede in de pen: Moge onze Volksvertegenwoordiging de natie behoeden voor „ondragelijkheden", ook in den vorm van muilbanddwang als pseudo voorzieningsmaatregel tegen honds-dolheid.

AANHANGSEL.

(Zie de noot op blz. 8.)

VERKLARING.

De ondergeteekende heeft in de belangrijke quaestie van het nut en de doelmatigheid van den hondenmuilkorf — zoowel wat zijn waarde en deugdelijkheid als behoedmiddel tegen het bijten van dolle honden, als tot voorkoming der voortplanting van de hondsdolheid betreft — reeds sedert vele jaren een standpunt ingenomen, hetwelk zijn oorsprong vindt in een levendige en onwankelbare overtuiging en gegrond is op een bijzonder rijke ondervinding; een standpunt, waaraan hij ten allen tijde, zoowel in het binnen- als buitenland, met het gunstigste gevolg heeft vastgehouden.

Hij is een *bepaald tegenstander* van den muilkorf, als zijnde deze een geheel en al tegennatuurlijke behandeling van den hond. Van zuiver veeartsenijkundig standpunt moet hij den muilkorf ten stelligste nadeelig voor den hond verklaren, tevens als een uiterst onzekeren, twijfelachtigen en derhalve zeer bedriegelijken politiemaatregel.

Den muilkorf te willen invoeren als voorbehoedmiddel tegen de met regt zoo gevreesde hondsdolheid, of als beletsel tegen haar verdere voortplanting, moet door den ondergeteekende op grond van eigen ervaring als bepaald verwerpelijk worden verklaard, te meer nog als men in aanmerking neemt *dat nog nooit een met een muilkorf voorziene dolle hond is gezien*; dat alzoo elke werkelijk door hondsdolheid aangetaste hond, die zich, hetzij van zijn muilkorf heeft ontdaan, of wat nog meer plaats heeft, die, na in het huis zijns eigenaars door deze ziekte te zijn aangetast, zich zonder muilkorf heeft verwijderd (daar men gewoon is den hond binnenshuis den muilkorf af te nemen) ten allen tijde ongedeerd menschen en dieren door zijn beet kan verwonden.

Alle loslopende honden tot het dragen van een muilkorf te willen veroordeelen, moet heden ten dage of als een *aanmatiging der Staatsmagt* of als een *plagerij van de een of andere overheid* beschouwd worden. Er wordt daardoor dan ook inderdaad geen ander doel bereikt, dan een vermindering van het hondenaantal. Ter bereiking daarvan bestaat echter een veel beter, veel deugdelijker middel, een *hooge hondenbelasting* namelijk. Het eerste middel moet alzoo als ongeoorloofd beschouwd en hierbij tevens opgemerkt worden, dat, wanneer de hondsdolheid vermindert is op plaatsen waar de muilkorfverordening bestond, deze aan genoemde daadzaak slechts een middellijk aandeel heeft gehad; een aandeel 't welk zich veeleer slechts daardoor verklaren laat, dat door de werking van dezen kwelmaatregel een belangrijke vermindering van honden is ontstaan.

Iedere overheid, die een dergelijke verordening ten uitvoer moet brengen, maakt zich bij het publiek ten zeerste gehaat.

In het Koninkrijk Beieren ziet men de invoering eener hondenbelasting van Staatswege of een belangrijke verhooging der thans bestaande hondenbelasting dagelijks te gemoet; het tot stand komen van een dezer twee maatregelen is geheel buiten twijfel.

De rijke ervaring door den ondergeteekende in deze dagteekent van de jaren 1852 tot 1867, gedurende welken tijd bovenstaande maatregel in de hoofd- en Kon. residentiestad Munchen ter uitvoering kwam. Zijn overtuiging, gegrond op een zeer groot aantal der meest in het oog loopende gevallen, heeft zich in dit tijdperk tot een onveranderlijke gevormd. In het jaar 1859 is reeds op zijn aansporing een commissie van deskundigen bijeengeroepen, die zijn voorstellen goedkeurde, waarop onmiddellijk de verordening, waarbij het dragen van muilkorven geboden was, bepaald werd ingetrokken. Vele honden waren gedurende dien tijd bezweken aan ziekten door den muilkorf te weeg gebragt (voornamelijk hersenziekten); velen waren gedood omdat zij zich niet aan het dragen van muilkorven konden gewennen en velen waren van wege de politie afgemaakt.

Zoo werd het getal honden in den tijd van zeven jaar tot op de helft verminderd, maar de hondsolheid was daarmede niet te niet gedaan en het aantal menschen in bedoelde jaren door honden gebeten, was dooreen gerekend en niettegenstaande de vermindering van het aantal honden, grooter dan voorheen, *omdat honden door het dragen van den muilkorf zeer stellig bijtachtiger worden.* Ook verdient vermelding dat de meeste personen in dien tijd gebeten zijn door honden, die van muilkorven voorzien waren.

Welk eene beschamende uitkomst voor zoodanige wettelijke verordening!

Volgens de overtuiging van den ondergeteekende, *bestaat er geen muilkorf die aan alle vereischten voldoet*, en indien 't mogelijk ware, dat een zoodanige werd uitgevonden, zoo zou hij even als de meeste muilkorven binnen zeer korten tijd defect worden, alzoo den hond niet langer beletten te bijten.

De ondergeteekende kent de geaardheid van den hond, door zijn reeds 23 jaren deels ambtelijke, deels bijzondere praktijk, gedurende welke hij vele duizenden onderzocht en opgeschreven en ook duizenden geneeskundig behandeld heeft. *Het dragen van den muilkorf, zoowel als het inspannen van den hond*, (d. i. het gebruiken van den hond als trekdier) *strijden geheel en al tegen de natuur van dit dier*, hoe *schijnbaar* gemakkelijk velen zich als trekdieren laten gebruiken.

Sedert 1859 heeft men alzoo in Beieren, zelfs maar niet in de verte, aan een algemeene weder-invoering van den onverstandigen muilkorfmaatregel gedacht, en komt in ons land de verordening tot het dragen van den muilkorf slechts dan en plaatselijk in aanmerking, wanneer zich talrijke gevallen van hondsolheid voordoen; echter behoeft men daaraan geen gevolg te geven wanneer men zijn hond aan een touw met zich voert.

Het onder voorzitting van den ondergeteekende in Augustus des vorigen jaars gehouden congres van Duitsche veeartsen heeft bij een

aanwezigheid van 96 stemgerechtigden eenstemmig verklaard, dat *de muilkorf — evenmin als het houden van een hond aan een touw — geen waarde heeft als behoedmiddel tegen de verbreiding der dolheid en mensch noch dier tegen den beet van een dollen hond beschermt*; dat echter tegen het eerstgenoemde veel krachtiger middelen kunnen aangewend worden, by. een hooge belasting voor alle honden; strenge bestraffing van de eigenaars van dulle honden, indien dezen zich hebben schuldig gemaakt aan overtreding van een of ander voorschrift betreffende honden, afmaking zonder eenige versoening of zes maanden afzondering van alle honden, die door dulle honden zijn gebeten, en eindelijk herhaalde waarschuwingen aan het publiek.

De door den ondergeteekende volgens besluit der vergadering bij ons Kon. Staatsministerie ingediende petitie had den gunstigen uitslag, dat na eenige weken in een besluit van het Kon. Staatsministerie van Binnenl. Zaken bepaald werd, dat ook zelfs bij meer herhaaldelijk voorkomende gevallen van hondsdolheid, *van de verordening tot het dragen van den muilkorf kan worden afgeweken*, wanneer de Rijksveeartsen ze niet uitdrukkelijk voorschrijven.

Dientengevolge zal de hondenmuilkorf in Beijeren wel spoedig geheel en al verdwenen zijn. Volgens de wet is men namelijk verplicht groote en zeer bijtachtige honden den muilkorf te doen dragen, maar ook deze bepaling wordt strafregtelijk in zeer zeldzame gevallen in toepassing gebragt.

Het misbruik van het aanspannen van honden, 't welk in Zuid-Duitschland slechts zelden plaats vindt, zal in onze stad nooit uitbreiding vinden; want een stad, waar men er hondenvoertuigen op na houdt, behoort niet tot de hoogst beschaafde.

Bovenstaande verklaring is door mij ondergeteekende, naar mijn beste weten en volgens mijn geweten, gegeven.

Munchen, 17 Februarij 1875.

(was get.) A. SONDERMANN,

Kon. Hofveearts, vroeger Kon. politieveearts van Munchen, lid der commissie tot vaststelling der verordeningen tegen de veepest in Beijeren, president van het laatste congres van Duitsche veeartsen, enz. enz.

